

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญ คือ มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาและให้มีอิสระในการบริหารจัดการ ภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐ พร้อมกันนี้ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 34 มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ การสนับสนุน การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา . 2544 : 36)

เพื่อเป็นการตอบสนอง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศให้มีและใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีจุดหมายที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขันในสังคมโลก โดยการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ได้ บนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็นสากล มีความสามารถในด้านการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล พร้อมกับกำหนดให้สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยการกำหนดสาระรายละเอียดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน สังคม ประเทศชาติ และพลโลก รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม เป้าหมาย โดยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยคาดหวังว่าจะสามารถช่วยตอบสนองความต้องการที่จะพัฒนาคนไทย ให้เป็นคนดี

มีปัญหา มีความสุข มีศักยภาพที่สามารถแข่งขันและร่วมมือ อย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก (กรมวิชาการ . 2545 : 3-4)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ คือ กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุก ๆ ด้าน รวมถึงการสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับ ชุมชน ตลอดจนประสานการดำเนินงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนนำเสนอต่อสาธารณชน แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินงานตามที่เห็นสมควรและปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2543 : 28)

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 4 ด้าน คือ กำกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ ความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษากำหนด พร้อมกับปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการให้สนองนโยบายของรัฐ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน และให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ความต้องการของนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และประชาชน อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13-16)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นคณะบุคคลคณะหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ และเป็นคณะบุคคลที่มีองค์ประกอบแตกต่างกันออกไปได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้มีผลสืบเนื่องมากจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และไม่ให้ความสนใจความแตกต่างของชุมชนในอันที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จากความสำคัญของการดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งผลให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของผู้แทนองค์กรครู มีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทมากน้อยเพียงใด และมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอย่างไร ผลจากการวิจัยเพื่อใช้เป็นข้อเสนอเทศาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พัฒนาส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษารoles บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ 3 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ . 2547 : 13) คือ

1. ให้ความเห็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น
2. ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
3. รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 3,318 คน จำแนกเป็น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 2,358 คน และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 960 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2548 : 8)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มา โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 41) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นหลักพัน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 10% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 236 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นหลักร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่าง 15% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 144 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 380 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1.1 ขนาดสถานศึกษา จำแนกเป็น

- 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก
- 2) สถานศึกษาขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา 3 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหารงานวิชาการ หมายถึง บทบาทการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามกรอบแนวคิด 3 ด้าน ได้แก่

1.1 ให้ความเห็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

1.2 ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3 รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเลือก และ แต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทน องค์กรศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวน 9 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวน 15 คน

3. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขนาดคือ

3.1 ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน)

3.2 ขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป)

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงและพัฒนาบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหาร จัดการคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาต่อไป